

healthcare – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:088:0045:0065:en:PDF>

6. Рішення Європейського суду з прав людини у справі S H and others vs Austria (Application no. 57813/00) [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107325#{«itemid»: \[«001-107325»\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107325#{«itemid»: [«001-107325»]})

7. Assisted reproduction on treacherous terrain: the legal hazards of cross-border reproductive travel Richard F Storrow – Reproductive BioMedicine Online (2011) 23, 538–545.

8. Blyth E., 2009. Tackling issues in cross-border reproductive care. BioNews. http://www.bionews.org.uk/page_38069.asp

9. Knopper B.M., Lebris S. Recent advances in medically assisted conception Am J Law Med, 17 (1991), pp. 329–361.

10. Patient and Physician Prompters by First Invitational International Forum on Cross-Border Reproductive Care: Quality and Safety. – <https://www.varta.org.au/sites/default/files/Patient%20&%20Physician%20Prompters.pdf>

11. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

13. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015

14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

УДК 341.9

ДО ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

Саванець Л.М., к.ю.н., доцент

кафедри правового регулювання економіки і правознавства
Тернопільський національний економічний університет

Стаття присвячена дослідженню питання загальноєвропейського права купівлі-продажу, його співвідношення з колізійними нормами. Автор акцентує увагу на необхідності прийняття загальноєвропейського права купівлі-продажу, підставах та межах його регулятивного впливу.

Ключові слова: договірне право Європейського Союзу, торгове право, купівля-продаж, факультативний інструмент, договір.

Статья посвящена исследованию вопроса общеевропейского права купли-продажи, его соотношения с коллизионными нормами. Автор акцентирует внимание на необходимости принятия общеевропейского права купли-продажи, основаниях и пределах его регулятивного воздействия.

Ключевые слова: договорное право Европейского Союза, торговое право, купля-продажа, факультативный инструмент, договор.

Savanets L.M. COMMON EUROPEAN SALES LAW

The article is devoted to investigation of issues of common European sales law, its correlation with the conflict rules. The author is emphasized on need to adopt of common European sales law, the grounds and limits of its regulatory influence.

Key words: European contract law, commercial law, sales, optional instrument, contract.

Постановка проблеми. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікована 16 вересня 2014 року Верховною Радою України та Європейським Парламентом, визначає якісно новий формат відносин між Україною та Європейським Союзом. Економічна інтеграція та поглиблення політичної асоціації зумовлюють процес реформ та адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Однією з основних цілей асоціації, що передбачена договором, є запровадження умов для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку Європейського Союзу, в тому числі, завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Останнє визначатиме необхідність розроблення та запровадження якісно нового правового масиву з метою забезпечення вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та Європейським Союзом. Зазначене зумовлює актуальність дослідження правового регулювання договірних прав

Європейського Союзу, зокрема правового регулювання договору купівлі-продажу.

Метою цієї статті є спроба проаналізувати необхідність прийняття загальноєвропейського права купівлі-продажу, дослідити підстави і межі його регулятивного впливу на договірні відносини та з'ясувати співвідношення норм загальноєвропейського права купівлі-продажу, як факультативного інструменту, з колізійними нормами.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи, з одного боку, те, що підставою для переміщення товарів, послуг, капіталів є договір, а з іншого – відмінності у правовому регулюванні договірних відносин, 28 держав-членів Європейського Союзу, інститути Європейського Союзу, із залученням науковців та практиків активно працюють над уніфікацією колізійних норм європейського договірного права. Під джерелами колізійного права у сфері договірних зобов'язань розуміють сукупність колізійних норм, які містяться у відповідних міжнародних договорах, конвенціях та інших правових актах, що визначають право, яке підлягатиме застосуванню до того чи

іншого договору та право країни суду у разі виникнення спору між сторонами договору, укладеного з іноземним елементом [1, с. 127].

На сьогоднішні договірні правовідносини в межах Європейського Союзу регулюються нормами Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods) від 11.03.1980, Римської конвенції про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations) від 19.06.1980, Регламенту Європейського парламенту та Ради про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Regulation of the European Parliament and of the Council on the Law Applicable to Contractual Obligations) від 17.06.2008 № 593/2008, а також нормами т. зв. *soft law*, до яких належать: Принципи європейського договірного права (The Principles Of European Contract Law 2002 (Parts I, II, and III) розроблені групою науковців під керівництвом професора Оле Ландо), правила матеріального договірного права – Загальна система координат ((Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference) розроблені групою науковців під керівництвом професора Крістіана фон Бара), Принципи міжнародних комерційних договорів ((принципи УНІДРУА (Principles of International Commercial Contracts (UNIDROIT)) від 01.01.1994.

За даними досліджень, проведених у Європейському Союзі, однією з найбільших перешкод в укладенні транснаціональних контрактів, поряд із податковим законодавством, адміністративними вимогами, мовними та культурними відмінностями, є правове регулювання. 71% опитаних суб'єктів господарювання Європейського Союзу виявили бажання застосовувати у своїй транскордонній договірній діяльності єдині (спільні) правові норми [2; 3]. Щороку в результаті розбіжностей у правовому регулюванні договірного права держав-членів Європейського Союзу європейська економіка недоотримує близько 26 мільярдів євро. Як зазначає комісар Європейського Союзу з питань юстиції, фундаментальних прав і громадянства Вівіан Редінг, «це упущена можливість, яку ми не можемо собі дозволити, особливо у важкі економічні часи» [4]. На цей час тільки 9,3% усіх господарюючих суб'єктів Європейського Союзу продає свою продукцію за кордон, а активність торгівельних відносин між державами-членами Європейського Союзу зі спільними правовою системою та правовою традицією сягає близько 40%.

Враховуючи зазначене, перед інститутами Європейського Союзу постало нагальне питання розробки та прийняття єдиного європейського договірного права, що регулювало б відносини, які виникають при торгівлі, включаючи електронну торгівлю, та, з одного боку, створювало б систему загальних принципів та норм для регулювання всіх транснаціональних контрактів, незалежно від норм національного права країни проживання споживача, із гарантуванням високого рівня захисту прав та інтересів споживачів, а з іншого боку,

призвело б до зниження витрат, пов'язаних із правовою кваліфікацією норм національного законодавства контрагента за договором. У результаті довготривалої підготовчої роботи, в якій брали участь науковці, представники споживачів, підприємців і політиків, Комісією Європейського Союзу був розроблений проект регламенту Європейського парламенту і Ради про загальноєвропейське право купівлі-продажу (Common European Sales Law, далі – CESL) від 11.10.2011 № COM(2011) 635, який 26 лютого 2014 року пройшов перше читання у Європейському парламенті. Метою прийняття CESL є створення сприятливіших умов для розвитку та функціонування внутрішнього ринку Європейського Союзу шляхом сприяння господарюючим суб'єктам у розширенні транскордонної торгівлі, а споживачам – у здійсненні транскордонної купівлі. CESL слід розуміти як європейське договірне право, що регулює відносини, пов'язані з торгівлею, включаючи електронну торгівлю, у вигляді факультативного інструменту (Optional Instrument) та визначає єдиний правовий режим для укладення транснаціональних контрактів у всіх державах-членах Європейського Союзу. Даний інструмент у кожній державі-члені Європейського Союзу буде розглядатися в якості «другого режиму» договірного права, пропонуючи договірним сторонам можливість вибору між національним законодавством та положеннями, що містяться в ньому.

Проект CESL, не встановлюючи зобов'язання держав-членів Європейського Союзу до зміни чинного національного права, гармонізує норми договірного права держав-членів Європейського Союзу шляхом створення в кожній із них ідентичного правового регулювання укладення, зміни і розірвання договорів купівлі-продажу, що діятиме поряд з існуючими нормами національного договірного права. Сторони договору, укладеного в межах Європейського Союзу, зможуть обирати між використанням норм національного права, визначеного на основі регламенту Європейського Парламенту та Ради про право, що застосовується до договірних зобов'язань від 17.06.2008 № 593/2008, або будь-якої іншої відповідної колізійної норми та норм CESL. Домовленість про застосування норм CESL не слід розглядати в якості вибору права в розумінні міжнародного приватного права та не потрібно ототожнювати. Усі аспекти договірних правовідносин, що не врегульовані нормами проекту CESL (до прикладу, недійсність договору, представництво), будуть регулюватися нормами національного права держав-членів Європейського Союзу.

В основі розроблення проекту CESL була ідея т. зв. «Blue Button», відповідно до якої на сторінці інтернет-магазину висвітлювалася б кнопка у вигляді прапора Європейського Союзу, натиснення якої означало б вибір факультативного інструменту як нормативного акту, що застосовується до договору, укладеного електронним шляхом [5].

Факультативний характер CESL виявляється у добровільному, за взаємним волевиявленням сторін, застосуванні його норм до ре-

гулювання договірних відносин. Проект CESL можна віднести до 29 правового режиму регулювання договірних відносин в Європейському Союзі, що існує поряд із 28 національними режимами держав-членів Європейського Союзу. Переваги CESL полягають у тому, що, не замінюючи норм національного договірної права в державах-членах Європейського Союзу, він надає можливість сторонам використовувати єдину сукупність норм торгового права в цілому Європейському Союзі.

Норми, передбачені у проекті CESL, можуть застосовуватися для регулювання транснаціональних контрактів, якщо хоча б одна зі сторін належить до суб'єктів малого та середнього підприємництва в розумінні Рекомендацій Комісії Європейського Союзу щодо визначення мікро-, малих і середніх підприємств (Commission Recommendation concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises) від 6.05.2008 № 2003/361/ЄС. До категорії суб'єктів мікропідприємництва, малого та середнього підприємництва належать підприємства, в яких працює не менше ніж 250 найманих працівників та річний дохід не перевищує 50 мільйонів євро, та/або загальний річний баланс не перевищує 43 млн євро. Суб'єктом малого підприємництва визначається підприємство, в якому працює не менше ніж 50 найманих працівників та річний дохід та/або загальний річний баланс не перевищує 10 млн євро. Суб'єктом мікропідприємництва вважається підприємство, в якому працює не менше ніж 10 осіб та річний дохід та/або загальний річний баланс не перевищує 2 млн євро [6, с. 39].

Оцінка транснаціонального характеру договору повинна здійснюватися виходячи з такого. За договорами, укладеними між суб'єктами господарювання, звичайне місце знаходження кожної зі сторін повинно бути в різних державах-членах Європейського Союзу. У договорах, укладених між суб'єктами господарювання та споживачами, вимога транснаціональності вважається дотриманою, якщо вказане споживачем місце проживання, або адреса поставки товару, або адреса, за якою повинен бути виставлений рахунок, знаходиться в одній із держав-членів Європейського Союзу, але не в державі звичайного місця знаходження суб'єкта господарювання – сторони договору.

Проект CESL цілком відповідає напрямам політики міжнародної торгівлі Європейського Союзу та не містить дискримінації щодо суб'єктів із третіх країн, оскільки може застосовуватися до транснаціональних договорів, що укладаються між контрагентами, один з яких має постійне місце знаходження у державі-члені Європейського Союзу, а інший – у третій державі. Як зазначається у проекті CESL, застосування його норм повинно бути доступним також і для спрощення торгівлі між державами-членами Європейського Союзу та третіми країнами. У тому разі, якщо в договорі беруть участь споживачі з третіх країн, домовленість про використання норм CESL, яке означало б для них вибір іноземного права, має підлягати чинним колізійним нормам.

У науковій літературі звертається увага на необхідність допущення можливості вибору норм CESL не тільки при укладенні транснаціональних договорів, але також і виключно національних, оскільки інший варіант загрожував би дезінтеграції правових систем [7, с. 9].

Відповідно до статті 8 проекту CESL вибір сторонами договору його норм підтверджується укладенням угоди. Якщо однією з договірних сторін виступає споживач, то вибір норм CESL вважається дійсним за умови чіткого вираження волевиявлення споживача, відображеного окремо від акцепту за договором. Разом з офертою споживач має отримати від суб'єкта господарювання стандартний інформаційний бюлетень, що міститься в Додатку II до проекту CESL.

Проект CESL складається з 8 частин (частина I – вступні положення, частина II – укладення договору, частина III – оцінка змісту договору, частина IV – зобов'язання та засоби правового захисту сторін договору купівлі-продажу, частина V – зобов'язання і способи правового захисту сторін договору про надання пов'язаних послуг, частина VI – відшкодування збитків і відсотки, частина VII – реституція, частина VIII – позовна давність) та двох додатків. Додаток I містить зразок інструкції про право відмовитися від договору, яку зобов'язаний надавати суб'єкт господарювання споживачу перед укладенням договору на відстані чи поза торговельними або офісними приміщеннями суб'єкта господарювання. У Додатку 2 подана типова форма відмови від договору.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Договірне право Європейського Союзу в умовах сьогодення перебуває на етапі фундаментальної реформи. Питання уніфікації права Європейського Союзу постає у світлі нової моделі регулювання. Європейський парламент в першому читанні схвалив ідею європейського договірної права, що регулює відносини, пов'язані з торгівлею, включаючи електронну торгівлю, у вигляді факультативного інструменту, а його прийняття, безперечно, матиме безпосередній вплив на вектор розвитку європейського приватного права шляхом уніфікації законодавства з одночасним дотриманням правових традицій держав-членів Європейського Союзу. Не виникає сумніву, що держава, пов'язана з Європейським Союзом тільки договором про асоціацію, може бути учасником у системі загальноєвропейського права купівлі-продажу. На сьогодні надзвичайно важливим є з'ясувати можливості інструментів, першочергово побудованих для цілей Європейського Союзу, стати моделлю уніфікації права і поза Європейським Союзом, включаючи можливість їх застосування в українських реаліях. Подальших наукових розвідок потребують питання впливу європейського факультативного інструменту у сфері купівлі-продажу на полегшення торгової співпраці між Україною та Європейським Союзом, а також його можливість визначити бажаний напрям розвитку європейського договірної права, становити альтернативу для традиційного і неефективного застосування колізійних норм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Венгриняк Ю.В. Основні джерела колізійного права Європейського Союзу та України у сфері договірних відносин / Ю.В. Венгриняк // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2. – С. 126-129.
2. Eurobarometer 321 on European contract law in consumer transactions of 2011. Analytical Report, p. 19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_321_en.pdf
3. Eurobarometers 320 on European contract law in business-to-business transactions of 2011. Analytical Report, p. 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_320_en.pdf
4. Komisarz Reding o wspólnym europejskim prawie sprzedaży // UniaEuropejska.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uniaeuropejska.org/komisarz-reding-o-wspolnym-europejskim-prawie-sprzedazy>

5. Schulte-Nölke H. How to realise the “Blue Button”? Reflections on an optional instrument in the area of contract law / H. Schulte-Nölke // European Private Law – Current Status and Perspectives / R.Schulze, H. Schulte-Nölke (eds.). – Munich, 2011. – P.89-104.
6. Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises // Official Journal of the European Union. – L 124 of 20.05.2003. – P. 36-41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:en:PDF>
7. Kaczorowska B. Konferencja: kierunki rozwoju europejskiego prawa prywatnego. Wpływ europejskiego prawa konsumenckiego na prawo krajowe / B. Kaczorowska, M. Kaczorowska // Kwartalnik Naukowy Prawo Mediów Elektronicznych. – 2010. – № 2. – S. 6-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/38661/004.pdf>

УДК 349.6

ЧОРНЕ МОРЕ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Толкаченко О.В., к. ю. н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Стаття присвячена ідентифікації Чорного моря як об'єкта правового регулювання, який відіграє важливу роль у забезпеченні національних інтересів України, зокрема в забезпеченні екологічної безпеки, охорони й захисту морського середовища від забруднень, у тому числі у сфері морської діяльності.

Ключові слова: Чорне море, морське середовище, морська діяльність, забруднення.

Статья посвящена идентификации Черного моря в качестве объекта правового регулирования, который играет важную роль в обеспечении национальных интересов Украины, в частности в обеспечении экологической безопасности, охраны и защиты морской среды от загрязнений, в том числе в сфере морской деятельности.

Ключевые слова: Черное море, морская среда, морская деятельность, загрязнения.

Tolkachenko O.V. BLACK SEA AS THE OBJECT OF LEGAL REGULATION

The article is divided to the identification of the Black Sea as the object of legal regulation which plays an important role in ensuring the national interests of Ukraine, namely in ensuring the ecological security, protection and defence of the marine environment from the pollution, including the sphere of the marine activity.

Key words: Black Sea, marine environment, marine activity, pollution.

Постановка проблеми. Води є найважливішим компонентом навколишнього середовища, відновлюваним, обмеженим і вразливим природним об'єктом. Ресурси Світового океану виконують економічну, екологічну та соціальну функції в розвитку людства. Сприятливий стан морської екосистеми забезпечує виконання всіх цих функцій, тоді як забруднення морського середовища негативно позначається на економічному розвитку держави й соціальному благополуччі її населення.

Для того щоб зрозуміти, на що має бути спрямовано правове регулювання, чого стосуються ті чи інші правові приписи, необхідно юридично позначити та ідентифікувати об'єкт правового регулювання.

Стан дослідження. Теоретичну основу для здійснення цього дослідження становили праці юристів-міжнародників і екологів-правознавців, а саме: Н.Д. Амаян, В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, С.О. Боголюбова, М.М. Бринчука, О.Ф. Висоцького, Ю.О. Вовка, А.П. Гетьмана, С.П. Головатого, О.Л. Дубовик, І.І. Каракаша,

О.С. Колбасова, Ю.М. Колосова, В.М. Корецького, Н.Р. Малишевої, С.В. Молодцова, В.В. Петрова, В.К. Попова, В.І. Сапожнікова, О.В. Черноус, Ю.С. Шемшученка, М.В. Шульги, О.А. Щипцова та інших.

Водночас, у зв'язку з науково-технічним прогресом, великим антропогенним впливом і розширенням кола джерел забруднення морської екосистеми, а також його сприянням зміні клімату, виникла необхідність у дослідженні питання щодо забруднення морського середовища з погляду науки екологічного права. Зокрема, визначення об'єкта правового регулювання та розуміння змісту забруднення морського середовища допомагає з'ясувати механізм адекватного реагування на це забруднення як на загрозу національній безпеці України.

Метою статті є теоретичне обґрунтування окремих правових аспектів щодо визначення об'єкта правового регулювання за різними ознаками, а також визначення джерел забруднення морського середовища з урахування положень міжнародного морського